

Institut ekonomických studií
Fakulta sociálních věd, Karlova universita Praha
Referee report on the Bachelor Thesis submitted to State Exam

Student Name: Michaela Vopálková
Thesis Supervisor Name: Prof. Ing. Karel Kouba, Dr.Sc
Thesis Title: Průběh a příčiny nezaměstnanosti po roce 1989.
Případová studie Praha

Overall Evaluation: Michaela Vopálková se v bakalářské práci zaměřuje na analýzu průběhu a příčin nezaměstnanosti v transformačním období na území hlavního města Prahy. Zároveň formuluje náročnější záměr bakalářské studie. Usiluje o institucionální přístup k projevům nezaměstnanosti a formuluje doplňkovou otázku, „zda je v Praze problém se strukturou nezaměstnanosti, nedostatkem pracovních míst, nebo neochotou lidí si práci najít“.

V roli konzultanta tradičně favorizují případové studie, které usilují o empirickou analýzu v organické vazbě s ekonomickou teorií a institucionální analýzou zvláště.

Hlavní přínos bakalářské práce a příspěvek autorky vidím v empirické analýze vývoje nezaměstnanosti v transformační přeměně zděděné struktury ekonomického zázemí Prahy. Předností práce je zejména charakteristika zvolených rizikových skupin nezaměstnaných v Praze na základě pečlivě shromážděných a zpracovaných relevantních dat.

Ve stínu této empirické sondy zůstává sepětí s ekonomickou teorií, zejména institucionální ekonomie. Zdařilá empirická analýza je založena na zdrojích Úřadu práce Prahy 4 a dalších graficky a tabulkově zpracovaných dat. Podle mého názoru, i toto rozšířené zdrojové zázemí poskytuje omezené možnosti pro pionýrský pokus o institucionální analýzu trhu práce a nezaměstnanosti. Tento diskusní problém však přesahuje nároky na bakalářskou studii a při dosud převládající mainstreamové neoklasické analýze v naší ekonomické obci – IES nevyjímaje - má dosud málo přitažlivých vzorů.

V průběhu pravidelné roční kooperace s Michaelou jsem se zájmem aktivně sledoval její vytrvalé úsilí postihnout specifické rysy vývoje nezaměstnanosti v transformačním procesu. Studie je diskusním pokusem o vysvětlení procesu překonání historické zátěže centrálně plánované ekonomiky hlavního města Prahy.

Bakalářskou studii Michaely Vopálkové doporučuji k obhajobě s ohodnocením známkou velmi dobře. Zkušební komisi doporučuji dát Michaelě příležitost v rozpravě tuto známku zlepšit v závislosti na argumentaci na doplňkovou otázku o problému struktury nezaměstnanosti, nedostatku pracovních míst, nebo neochotou lidí práci najít. V závěru tuto otázku autorka v zobecňující podobě výrazněji nezodpověděla.

V *první* úvodní kapitole autorka zřetelně formuluje hlavní záměr práce, včetně doplňkové otázky.

Ve druhé kapitole autorka výstižně, věcně charakterizuje vlastnosti a zvláštnosti problému pracovních zdrojů a nezaměstnanosti na zkoumaném území. Autorka užitečně zařazuje i podkapitulu o měření nezaměstnanosti. Tyto metodické statistické problémy se na IES neprávem podceňují.

Součástí *druhé* kapitoly je podkapitola 2.1., v níž se autorka zmiňuje o teoretickém zázemí problému nezaměstnanosti. Tuto podkapitulu považuji za slabinu bakalářské práce nejméně ze dvou stránek.

Za prvé, zkratkovité zmínky některých autorů neumožňují žádoucí vzájemné prolnutí empirické analýzy s teoretickým zázemím.

Za druhé, zmínka o diskusi o Philipsově křivce je selektivní a bez žádoucí argumentace. Autorka zmiňuje Samuelsonovo stanovisko z roku 1995 a odmítnutí Philipsovy křivky Miltonem Fridmanem - s odkazem na českého zastávce monetarismu R. Holmana - o uznání pouze dobrovolné nezaměstnanosti. Milton Fridman byl stejně jako „otcové“ institucionální teorie žákem F. Knighta, ale představuje jiný názorový proud. Postrádám alespoň zmínku o odlišných názorech neokeynsiánců a případnou charakteristiku problému odlišným pohledem institucionální teorie, o jejíž pohled na problém autorka v cílení práce usiluje. Zcela nepochopitelně chybí alespoň zmínka o empirické analýze neplatnosti Philipsovy křivky v díle E. Phelpse, který v roce 2005 konečně po 40 letech dostal za jeho přínos Nobelovu cenu za ekonomii. Jeho přínos se od Samuelsona liší a je podnětný i pro naši realitu.

Michaela se k teoretickému zázemí vrací ještě v hlavní kapitole. Interpretuje pověstnou originální mikroekonomickou kritickou analýzu Luboše Mlčocha české centrálně řízené ekonomiky v osmdesátých letech. Z jiných analytiků se odkazuje zejména na J. Kornaie. Nicméně zůstává neřešený problém procesu systémových přeměn trhu práce v procesu transformace. Michaela zmiňuje argumentaci J. Jonáše z roku 1997, která - jak autorka sama konstatuje - nepostihuje pozdější změny. Ale i zmíněné počáteční období „úspěšné“ transformace vyvolává otázky. Pro pozorného čtenáře může vzbudit pochybnost např. takové konstatování autorky, jako např. „Od roku 1991 do roku 1995 začala pomalu probíhat první vlna velké privatizace. Ta měla na nezaměstnanost specifický vliv. Mnoho podniků zkrachovalo, ale ještě více jich zůstalo v provozu, i když to bylo ekonomicky neefektivní. Ale jak můžeme vidět na grafu 5 ani tato situace nezvýšila nezaměstnanost“ (str. 29). Postačí vysvětlení autorky o nekompetentnosti privatizátorů? Na IES v rámci našeho kurzu o transformaci Eva Kreuzbergová předložila k diskusi úvaze problém „bankovního socialismu“. Tato kritická interpretace české transformace je odlišná od ekonomů, kteří se ztotožňují se zájmově zatíženou interpretací politiků - autorů zvolené strategie privatizace. Michaela rovněž pominula případné stanovisko k jinému hodnocení české transformace a privatizace na našem IES. Profesor Luboš Mlčoch a profesor Milan Sojka hodnotí zvolenou českou transformační strategii jako neúspěšnou. Autorka uvádí naši odlišnou kritickou analýzu transformace (K. Kouba, O. Vychodil, Jitka Stuart). V české i mezinárodní ekonomické obci se předkládají k diskusi i jiné hodnotící varianty. Rozprava o povaze české privatizace je stále ještě otevřena.

Touto kritickou poznámkou nenárokuji na úrovni bakalářského stupně studia argumentaci, která svou složitostí a diskusním charakterem přesahuje bakalářské požadavky. Soudím, že podnětných vzorů institucionální analýzy transformačních procesů trhu práce pro bakalářskou studii je zatím v naší teoretické obci málo.

Ve studii Michaely postrádám hlubší teoretické zázemí zdařilé empirické analýzy přiměřené požadavkům bakalářského studia. Nemám námitky proti názoru o „úspěšnosti“ transformace (viz např. str. 13), pokud bychom měli na mysli dlouhodobý evoluční časový horizont, adekvátní evoluční povaze nové institucionální ekonomie. To nás však nezabavuje údělu kritického vidění strastiplných transformačních dramát. Architekti transformační strategie je nezřídka zlehčují a bez kritické sebereflexe mluví pouze o úspěšnosti transformační cesty. Pro bakalářskou práci bych považoval za postačující explicitně formulované relevantní otázky vztahu ekonomické teorie a empirické analýzy pracovního trhu a nezaměstnanosti naší reality z pohledu institucionální analýzy.

Třetí kapitolu považuji za hlavní přínosnou úvahu zvoleného tématu bakalářské studie. Zejména podnětná je úvaha o rizikových skupinách. Diskusní povaha této stěžejní kapitoly může být příspěvkem autorky k otevřeným problémům nezaměstnanosti a institucionálním problémům trhu práce a jeho vývoje v českém transformačním procesu. Osobně zastávám kritičtější stanovisko k analýze privatizace a vývoje (ne)zaměstnanosti v naší transformační

historii české ekonomiky a Prahy zvláště. Respektuji příklon autorky k názorům těch ekonomů, kteří transformaci a privatizaci vidí obdobně jako autorka.

Konkrétnější diskusi o názorech autorky přenechávám oponentovi a rozpravě v komisi.

V *závěrečné* kapitole 5. postrádám jednoznačnější stanovisko autorky k doplňkové otázce, kterou v Abstraktu a Úvodu formulovala jako součást cíle práce, zda je v Praze problém se strukturou nezaměstnanosti, nedostatkem pracovních míst, nebo neochotou lidí si práci najít. Osobní dojmy, které autorka formuluje v textu zůstávají torzem bez zobecňujícího soudu.

Závěr: Michaela Vopálková předkládá k obhajobě zdařilou empirickou analýzu a podnětnou případovou studii diskusní povahy o vývoji nezaměstnanosti v procesu transformace v Praze. Práci doporučuji k obhajobě a oceňuji ji známkou velmi dobře. Z početných pravidelných konzultací a pečlivého pročtení finální verze studie soudím, že autorce se v závěru nepodařilo dostatečně využít její empirickou analýzu a pregnančněji prezentovat obecnější závěry, včetně formulace případných otevřených diskusních problémů pro další studium. Proto doporučuji dát autorce příležitost v rozpravě vyjádřit její názor s případným zlepšením celkové klasifikace bakalářské studie.

SUMMARY OF POINTS AWARDED

Bachelor Thesis Michaela Vopálková

Thesis Title: Průběh a příčiny nezaměstnanosti po roce 1989
Případová studie Praha

CATEGORY	POINTS
Quality of Research	24
Clarity and Readability	8
Content/Quality of Ideas	32
Organization & Development	12
Manuscript Form	5
TOTAL POINTS	81
LETTER GRADE	B

(Signature – Supervisor Name:

Prof. Ing. Karel Kouba, Dr.Sc
IES FSV UK

Evaluated on: 2007-08-24